

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

КОЛОТИЛО МАР'ЯНА ОЛЕКСІВНА

М. Колотило

УДК 378.4.013.73:316.32

**МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНЬОЇ
ПАРАДИГМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

09.00.10 – філософія освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат філософських наук, професор
Федорова Ірина Ігорівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»,
професор кафедри філософії.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Уваркіна Олена Василівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри соціальної філософії та
філософії освіти;

кандидат філософських наук, доцент
Бушман Ірина Олександрівна,
Сумський державний університет,
доцент кафедри філософії, політології та
інноваційних соціальних технологій.

Захист відбудеться 28 вересня 2015 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.01 в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, дев'ятий поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, восьмий поверх, к. 802.

Автореферат розісланий 26 серпня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Гриценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Інформаційна доба відкриває перед сучасною цивілізацією низку нових перспективних можливостей, ефективне використання яких має забезпечити зростання якості життя всього людства.

Натомість становлення інформаційного суспільства на практиці породжує системний виклик, найбільш загрозливими виявами якого постають глобальні проблеми сучасності, зростання рівня міжнаціональної та міжетнічної напруги, девальвація та профанація духовних цінностей, проблеми інформаційної безпеки та цифрової нерівності тощо. Застосування комплексного підходу до розуміння природи цього виклику виявляє його наскрізний антропологічний характер та спонукає до осмислення всієї багатоманітності складових на рівні дискурсу проблеми існування сучасної людини в умовах високої динаміки суспільних змін.

Завдання подолання антропологічної кризи в інформаційну добу значною мірою покладається на систему освіти, аксіосфера якої має конституюватися навколо проблеми подолання руйнації життєвого світу людини, втрати особистісної ідентичності в контексті наростання глобальних тенденцій нелінійності, невизначеності, непередбачуваності й ризику, зрештою – тотальної культурної ентропії. Окреслені світоглядно-ціннісні чинники й аспекти розвитку сучасної освіти обумовлюють необхідність становлення філософсько-освітньої парадигми, відповідно до якої провідною метою освітньої діяльності є розвиток особистості, її суб'єктності, унікальності, конструктивного самоствердження та толерантності.

У контексті зростання екзистенційних імплікацій освіти значних трансформацій зазнають і сучасні університети: зокрема, в рамках освітньої діяльності пріоритетним завданням стає виробництво й трансляція соціально значущого знання, яке корелюється з покладанням на них суспільної ролі центрів продукування наукових інновацій та формування громадської думки. Відтак, у контексті освітніх потреб людини в інформаційному суспільстві університети набувають статусу освітніх соціокультурних інституцій, місією яких є формування культурного капіталу індивідів шляхом забезпечення їх світоглядно-професійної підготовки.

Натомість сучасна освітня реальність демонструє існування моделей університетів, котрі, адаптуючись до реалій суспільства масового споживання, функціонують у форматі комерційно орієнтованих прибуткових навчальних закладів, освітня стратегія яких постає істотним фактором девальвації людинотворчих смислів діяльності університетів. Породжена тенденціями академічного капіталізму та вузької спеціалізації освіти масовизація університетів призвела до надмірної прагматизації та тривіалізації змісту їх декларованих місій, нівелювання значущості реалізації освітою свого гуманістичного призначення, безпосереднім наслідком яких стало зниження інтелектуального та морально-культурного рівня розвитку сучасної цивілізації.

Окреслена криза ідентичності університету як інституції, що з часу заснування своє провідне завдання вбачала у наданні універсальної освіти,

спільно з констатацією зростання соціальної відповідальності вищої освіти за перспективи розвитку сучасної цивілізації, обумовлює необхідність філософського осмислення місії університету крізь призму освітніх потреб людини в інформаційну добу. У даному контексті значної уваги потребує питання про трансчасовий характер місії університету, що відображає наявність у змісті останньої неперехідних цінностей, значущість яких не детермінована історичними трансформаціями соціокультурного простору.

Ступінь наукової розробки проблеми. Спроби теоретичного осмислення покликання і призначення освіти сягають ще часів давніх цивілізацій. У контексті історико-філософської рефлексії представлений доробок мислителів Античності, Середньовіччя та Нового часу, наукова значущість якого була підтверджена та набула подальшого розвитку у ХХ ст. в працях М. Вебера, Т. Веблена, Ю. Габермаса, Г.-Г. Гадамера, М. Гайдеггера, С. Гессена, Ж. Деріди, Д. Дьюї, К. Керра, К. Мангейма, Х. Ортеги-і-Гассета, Я. Пелікана, Б. Рідінгса, А. Уайтхеда, Р. Хатчінса, М. Шелера, К. Ясперса та інших.

Дослідження особливостей становлення інформаційного суспільства потребувало ґрунтовного вивчення праць І. Алексеєвої, З. Баумана, У. Бека, Д. Белла, Г. Бехмана, С. Гантінгтона, Дж. Гелбрейта, В. Зінченка, М. Кастельса, Дж. Мартіна, Й. Масуди, Д. Музи, О. Рубанець, Е. Тоффлера та інших. Процес трансформації соціокультурної реальності сучасного суспільства досліджується в працях П. Бергера, М. Бойченка, М. Кагана, В. Конєва, М. Култаєвої, В. Кутирьова, Ж.-Ф. Ліотара, Т. Лукмана, М. Моїсеєва, А. Печчеї, С. Пролєєва, І. Федорової та інших.

Задля проведення комплексного дослідження засад розвитку освіти в контексті цивілізаційних викликів сучасної доби необхідно взяти до уваги доробок В. Андрущенко, В. Баранівського, Г. Берегової, І. Бичка, І. Бушман, Г. Волинка, Л. Губерського, М. Згуровського, В. Зінченка, К. Корсака, В. Кременя, С. Кримського, В. Лугового, М. Михальченка, Б. Новікова, З. Самчука, Н. Скотної, І. Степаненко, О. Уваркіної, П. Фрейре, С. Черепанової, А. Ярошенко та інших. Виявлення провідних концептів становлення сучасної філософсько-освітньої парадигми потребувало звернення до праць Р. Бара, Б. Гершунського, Л. Горбунової, В. Кізіми, К. Корсака, В. Леонтьєвої, В. Огнев'юка, І. Предборської, М. Романенка, І. Степаненко, Дж. Тага, Х. Тхагапсоева та інших.

На початку ХХІ ст. питанням обґрунтування місії університету займаються такі зарубіжні науковці, як Ф. Альтбах, С. Аронович, Ю. Афанасьєв, В. Бакштановський, Р. Барнет, Б. Бім-Бад, Ф. Валейс, М. Гусаковський, Г. Жиру, Г. Іцковіц, Ф. Капель-Дюмон, М. Квієк, Б. Кларк, В. Курінний, Н. Ладижець, Ж. Лєво, С. Марджинсон, Г. Міненков, К. Міноуг, Ш. Розенблат, В. Рибін, Е. Росс, Дж. Салмі, Ж.-Ж. Саломон, Е. Сімпсон, Дж. Скот, П. Скот, А. Сміт, Ю. Соґомонов, О. Строгецька, Ф. Уєбстер, С. Фелднер, Дж. Фелліс, С. Фуллер та інші. Серед вітчизняних науковців, які осмислюють перспективи розвитку сучасних університетів та їх місію, слід відзначити науковий доробок О. Акімової, В. Бакірова, О. Гомілко, Н. Дем'яненко, Т. Жижко, М. Зубрицької,

С. Квіта, В. Кіпеня, Н. Кузьменко, М. Култаєвої, С. Курбатова, І. Медведєва, А. Мельниченка, О. Мещанінова, М. Мінакова, М. Полякова, С. Пролеєва, В. Савчука, М. Симчича, І. Степаненко, С. Терепищого та інших.

Дослідження культурного капіталу та можливостей його генерування сучасними університетами представлене в працях Г. Беккера, Ю. Биченка, П. Бурдьє, Т. Глушко, О. Голікова, Т. Зарицького, П. Лісовського, І. Мацевич, Є. Мороз, В. Радаєва, Д. Тросбі, Ф. Фукуями, І. Шапошнікової та інших.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Робота виконувалася на кафедрі філософії Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» в рамках науково-дослідної теми «Дослідження методів розвитку творчої особистості» (номер державної реєстрації 0107U0000981) та її напряму «Інноваційно-інформаційні основи модернізації суспільства та освіти».

Мета роботи полягає у системному осмисленні місії університету в теоретичному контексті філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства. Досягнення поставленої мети зумовило постановку і виконання наступних дослідницьких завдань:

- на основі рецепції проблеми місії університету в світовій філософській думці, а також виявлення основних підходів до її реалізації в освітніх стратегіях сучасних університетів обґрунтувати змістовне наповнення та значущість даного концепту в університетському дискурсі;

- здійснити експлікацію місії університету в історії філософської думки;

- проаналізувати основні виклики для сучасних університетів в інформаційному суспільстві;

- розкрити гуманістичні смисли та принципи культуротворчої філософсько-освітньої парадигми як найбільш відповідної до суспільних запитів інформаційної доби;

- на основі рефлексії ідеї університету здійснити комплексне осмислення місії сучасних університетів у контексті культуротворчої філософсько-освітньої парадигми;

- обґрунтувати теоретичну доцільність розгляду університету в якості простору формування культурного капіталу студентів;

- з'ясувати міру спроможності сучасних університетів до реалізації своєї місії в інформаційному суспільстві через генерування культурного капіталу їх студентів;

- окреслити основні проблеми та перспективи реалізації університетської місії в умовах глобальних трансформацій сучасного освітнього простору.

Об'єкт дослідження – місія університету як освітньої соціокультурної інституції.

Предмет дослідження – трансформація місії університету в реаліях формування філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства.

Методи дослідження. В основу методології дисертаційної роботи покладено системний і комплексний підходи, на базі яких досліджено і узагальнено змістовні компоненти місії університету, а також обґрунтовано

систему зв'язків даного концепту з такими складовими університетського дискурсу як «ідея університету», «модель університету», «філософсько-освітня парадигма». Застосування цих підходів дозволило також дослідити багатовимірний вплив цивілізаційних факторів на процес формування та втілення місії університету в освітній практиці. В роботі застосовано парадигмальний підхід, що сприяв осмисленню місії університету в контексті еволюції філософсько-освітніх парадигм на різних етапах суспільного розвитку.

З метою досягнення повноти охоплення поставленої проблеми застосовано комплекс дослідницьких методів, серед яких слід виділити наступні:

- поняттєвий аналіз з метою дослідження значень таких понять, як «місія університету», «ідея університету», «моделі університету», «стратегія університету», «філософсько-освітня парадигма», «культурний капітал»;

- метод історичного аналізу для експлікації становлення та розвитку університетів як освітніх соціокультурних інституцій;

- контекстуальна інтерпретація філософських концепцій місії університету минулого, що передбачає переосмислення семантичного змісту досліджуваних об'єктів та процесів з урахуванням сучасного соціокультурного контексту;

- методи антропологічної редукції та антропологічної інтерпретації, котрі дозволили виявити і обґрунтувати людський вимір місії університету в історії та сучасності;

- метод коеволюційного аналізу, завдяки якому здійснено дослідження а) взаємозумовленості розвитку університетів та суспільства, б) природи університету як інституції, що поєднує в собі традиції та інновації, в) елітної та масової освіти;

- синергетична методологія сприяла виявленню концептуальних засад формування філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства в контексті розуміння освіти як відкритої нелінійної системи.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає у системному осмисленні місії університету в контексті нової філософсько-освітньої парадигми з урахуванням викликів для сучасних університетів, обумовлених пріоритетами інформаційної доби, а також змісту освітніх потреб особистості, суспільства та цивілізації. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження розкривається у таких теоретичних положеннях.

Уперше:

- здійснена смислова і змістовна демаркація двох основних підходів до використання поняття «місія університету» в освітніх стратегіях сучасних університетів: ціннісно-раціонального, що виражає гуманістичне начало освітньої інституції (місія як категорія філософії освіти) та цілераціонального, згідно з яким зміст освітньої діяльності університету детермінується прагматичними цілями (місія – категорія стратегічного менеджменту);

- обґрунтовано поетапність процесу формування місії університету, зміст якого розкрито наступним чином: ідея університету, конкретизована філософсько-освітньою парадигмою, трансформується в його місію в аспекті

покликання як сукупності стратегічних освітніх пріоритетів, і доповнюється місією-призначенням, як узагальненням сукупності праксеологічних завдань освітньої інституції в суспільстві;

– встановлено, що втілення місії університету в освітній практиці має бути адекватним освітнім потребам людини й суспільства в інформаційну добу, а також опосередкованими стратегіями розвитку університетів та змістом їх концептуальної моделі;

– розроблено механізм визначення спроможності сучасних університетів до реалізації місії, що покладається на них в інформаційну добу: соціокультурне освітнє середовище університету, генеруючи культурний капітал студентів, визначає міру набуття ними універсальних та спеціалізованих компетенцій, які, в свою чергу, потенційно відображають міру реалізації університетами власної місії на особистісному, державному та цивілізаційному рівнях.

Набуло подальшого розвитку:

– обґрунтування складноструктурованості змісту концепту «місія університету», що синтезує покликання і призначення цієї освітньої інституції в суспільстві та виражає сукупність його взаємопов'язаних суспільних завдань по відношенню до людини, держави та цивілізації;

– осмислення культурного капіталу людини як інтегрованої сукупності інтелектуальних, освітніх, соціальних, морально-етичних якостей та професійних здібностей особистості, котрі, відповідно до місії сучасних університетів, мають формуватися в освітньому процесі на основі генерування та конструктивної інтеріоризації знань.

Уточнено, що:

– філософсько-освітня парадигма інформаційного суспільства може набувати ознак культуротворчої з позиції розуміння самої освіти як середовища породження нових культурних форм та смислів, в якому відбувається формування та утвердження гуманістичного покликання і призначення самої людини;

– реалізація сучасними університетами їхньої місії в інформаційному суспільстві передбачає подолання низки таких деструктивних для університетської освіти факторів, як масовизація, низькі рівень і якість інтернаціоналізації, недостатність наукового та культурно-виховного сегментів, шляхом долучення до світових стандартів якості освіти при збереженні національних пріоритетів, а також реактуалізації філософії в контексті потреби ефективної реалізації культуро- і людинотворчого потенціалу освіти.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Використані в роботі підходи та одержані за їх допомогою дослідницькі результати розширюють теоретичну площину філософії освіти та інших суміжних гуманітарних наук щодо осмислення місії університету в сучасному суспільстві. Матеріали дисертації можуть бути використані в процесі розробки загальних та спеціальних навчальних курсів для студентів гуманітарних спеціальностей, а також у подальших наукових розвідках щодо змісту та

напрямів реформування університетської освіти. Отримані результати можуть стати підґрунтям для практичної розробки вітчизняними університетами власних освітніх стратегій у контексті входження українського суспільства до інформаційної стадії свого розвитку, а також сприяти формуванню концепції сталого розвитку.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Висновки та положення наукової новизни підготовлені й викладені автором завдяки власній дослідницькій роботі. У публікації [11] авторові належить 0,3 д. а., присвячені дослідженню наукового доробку провідних зарубіжних та вітчизняних фахівців з філософії освіти щодо передумов переосмислення місії університету в контексті глобалізації.

Апробація результатів дослідження. Апробація роботи здійснювалася на методологічних семінарах кафедри філософії Національного технічного університету України «КПІ». Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження відображені у доповідях на низці конференцій: *міжнародного рівня* – «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (м. Київ, 2009 р.), «Усвідомлення культури – запорука відновлення суспільства» (м. Севастополь, 2009 р., 2010 р., 2011 р., 2012 р., 2013 р., 2014 р.), «Болонський процес: стан та перспективи розвитку вищої освіти в Україні» (м. Київ, 2010 р.), «Філософія, освіта та освіченість: історія та сучасність» (м. Львів, 2011 р.), «Дні науки філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка» (м. Київ, 2012 р., 2013 р.), «Світ та суспільство: історія, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 2012 р.), «Філософія та методологія суспільних наук: історія, концепції, можливості» (м. Львів, 2012 р.), «Світове співтовариство в епоху глобальних дисбалансів» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.), «Управління в освіті» (м. Львів, 2013 р.), «Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку» (м. Луцьк, 2013 р.), «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність» (м. Київ, 2014 р.); *всеукраїнського рівня* – «Наука та соціальні проблеми суспільства» (м. Сімферополь, 2009 р.), «Філософія культури: мова – раціональність – освіта» (м. Донецьк, 2011 р., 2012 р.), «Вища освіта: проблеми і шляхи забезпечення якості» (м. Київ, 2013 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 42 публікаціях, у тому числі 15 статтях, 11 з яких опубліковано в наукових фахових виданнях України у галузі філософських наук (одне з них має наукометричний статус), 1 – у закордонному науковому виданні, 3 – в інших наукових виданнях; 27 тезах, опублікованих у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура і обсяг дисертації відповідає меті дослідження та відображає послідовність вирішення поставлених завдань. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (поділених на три підрозділи), висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 2 додатків. Основний текст дисертації викладено на 183 сторінках, список використаних джерел включає 357 найменувань і займає 34 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **«Вступі»** обґрунтовано актуальність обраної теми, проаналізовано рівень її наукової розробки, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, схарактеризовано наукову новизну результатів дисертації та їх практичне значення, вказано особистий внесок здобувача, наведено дані про апробацію, публікації, структуру та обсяг роботи.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження місії університету»** здійснено співвіднесення змісту понять, за допомогою яких досліджувалася проблема місії університету в рамках дисертаційної роботи, проаналізовано їх трансформацію в історії філософії та визначено проблемне поле дослідження університетської місії в інформаційну добу.

У підрозділі **1.1. «Філософське обґрунтування категоріально-методологічного інструментарію дослідження»** на підставі здійсненої рефлексії місії університету в сучасній філософії освіти, а також застосування методів антропологічної редукції та антропологічної інтерпретації, сформовано власне розуміння даного концепту як вираження єдності покликання та призначення освітньої інституції в суспільстві конкретно-історичної епохи. Актуалізуючи методологічний потенціал концепції «викликів – відповідей» (А. Тойнбі) обґрунтовано, що в аспекті покликання місія університету постає символічною екзистенційно-когнітивною відповіддю на виклики суспільства, котра з метою уникнення власного виключно телеологічного сприйняття надалі доповнюється формулюванням призначення освітньої інституції. Дослідження змісту ідеї університету та її трансісторичних смислів (автономія університету, універсальність освіти, служіння людині та суспільству як найвищим цінностям), моделей університету крізь призму виявлення їх формотворчих чинників, а також філософсько-освітніх парадигм у контексті з'ясування історичної динаміки їх змінності, дозволило обґрунтувати процес формування та втілення місії університету в освітній практиці на основі застосування системного, комплексного та парадигмального підходів у сучасній філософії освіти.

У підрозділі **1.2. «Експлікація місії університету в історії філософії»** на основі застосування методів історичного та коеволюційного аналізу досліджено процес формування та втілення місії університету в освітніх практиках традиційного та індустріального типів суспільств. Проведена історична реконструкція філософсько-освітніх парадигм традиційного суспільства сприяла осмисленню місії середньовічного університету як найбільшого культурно-освітнього здобутку цієї епохи. Подальше дослідження філософсько-освітніх парадигм, у межах яких відбувалися зародження та розвиток індустріального суспільства, дозволило розкрити місію університету епохи розвиненого індустріального суспільства. У результаті дослідження встановлено позачасову актуальність даного підходу, а відтак можливість його використання в процесі системного осмислення місії університету в інформаційному суспільстві.

У підрозділі **1.3. «Інформаційне суспільство та нові виклики для сучасних університетів»** на основі аналізу провідних концепцій інформаційного суспільства визначено перспективний шлях його подальшого розвитку. Обґрунтовано, що соціальна функція інформації має розкриватися не через рівень задоволеності інформаційних та комунікаційних потреб людини, а стосуватися насамперед суспільних потреб індивіда. У контексті дослідження процесів інформатизації та глобалізації суспільства, основними виявами якого в освітній галузі стали масовізація та комерціалізація університетської освіти, проаналізовано сукупність цивілізаційних викликів для сучасних університетів та доведено неможливість їх прийняття частиною сучасних моделей університетів, місія яких в умовах політики освітнього неолібералізму засвідчує застосування цілерационального підходу до її розуміння. Обґрунтовано, що вирішення комплексу завдань, розв'язання яких покладається на університети в інформаційному соціумі, актуалізує необхідність розробки нової філософсько-освітньої парадигми, у контексті якої буде сформовано місію університету на засадах ціннісно-раціонального підходу.

У другому розділі **«Трансформація місії університету в освітньому сегменті інформаційного суспільства»** здійснено філософське осмислення процесу формування та втілення місії університету на основі обґрунтування когерентної суспільним запитам інформаційного суспільства культуротворчої парадигми освіти.

У підрозділі **2.1. «Гуманістичні смисли та принципи нової філософсько-освітньої парадигми»** на основі обґрунтування невідповідності класичної філософсько-освітньої парадигми суспільним запитам інформаційної доби визначено необхідність становлення нової освітньої парадигми, котра провідною метою функціонування освітніх інституцій визначатиме формування людини як відповідального суб'єкта власної та суспільної життєдіяльності. Зазначено, що в контексті зростання екзистенційної значущості сучасної освіти, освітній процес стратегічно має бути спрямований на формування у людини продуктивного світосприйняття – як холістичного й водночас просякненого численними цивілізаційними протиріччями, що характеризують нинішній етап глобального розвитку. Осмислення можливості виходу з даної кризи шляхом трансформації суспільної свідомості у векторі розуміння того, що саме люди, а не зовнішні умови формують простір культури як сфери власного буття, сприяло обґрунтуванню культуротворчого змісту освітньої парадигми та визначенню її засадничих принципів.

У підрозділі **2.2. «Формування місії університету у культуротворчих практиках освіти»** на основі виявлення трансформацій змісту ідеї університету та її трансісторичних смислів під впливом соціокультурних викликів інформаційної епохи, а також конкретизації в межах культуротворчої парадигми освіти, визначено місію освітньої інституції на особистісному, державному та цивілізаційному рівнях. Комплексне осмислення університетської місії здійснювалося з урахуванням наступних методологічних настанов: необхідності забезпечення в університеті як професійної підготовки

студентів, так і їх морально-культурного виховання; сприяння максимальній адаптації студентів до реалій сучасного надскладного світу та актуальних вимог ринку праці; необхідності підготовки фахівців, спроможних сприяти інноваційному розвитку сучасних держав; забезпечення консолідації зусиль світових наукових та професійних еліт задля подолання глобальних проблем сучасності та становлення суспільства сталого розвитку.

У підрозділі **2.3. «Стратегії розвитку та концептуальна модель функціонування університетів в інформаційну добу»** досліджено процес втілення місії, представленої в попередньому підрозділі дисертаційної роботи, в освітній діяльності університетів. У контексті розкритих змістовних компонентів місії, визначено провідні стратегії розвитку університетів як освітніх соціокультурних інституцій в інформаційному суспільстві. Обґрунтування концептуальної моделі функціонування університетів шляхом з'ясування загальних особливостей їх організаційно-управлінської структури, а також змістовного наповнення та характеру освітнього процесу, в цілому засвідчило, що зміст конкретних освітніх моделей, відповідно до яких будуть функціонувати університети, має формуватися з урахуванням необхідності актуалізації їх науково-інноваційного потенціалу, інкорпорації різних форм освіти, інтернаціоналізації університетської діяльності в умовах глобалізації інформаційного простору.

У третьому розділі **«Практичні шляхи реалізації місії університету на принципах культуротворчої філософсько-освітньої парадигми»** на основі теоретико-методологічної та аналітичної частини дисертації осмислено рівень спроможності університетів різних держав до реалізації місії, зміст якої зумовлений становленням нової освітньої парадигми інформаційного суспільства.

У підрозділі **3.1. «Університет як простір формування культурного капіталу студентів»** на підставі рецепції наукових підходів представників світової філософської, соціологічної та економічної думки до розробки поняття «культурний капітал людини» обґрунтовано доцільність його репрезентації в філософсько-освітньому дискурсі. Зазначено, що у даному контексті університети покликані слугувати простором формування культурного капіталу студентів шляхом забезпечення такого рівня їх професійної та загальнокультурної освіченості, на якому індивід отримує можливості повноцінної особистісної та професійної самореалізації. Насамкінець запропоновано механізм дослідження міри реалізації університетської місії в інформаційному суспільстві на основі аналізу соціокультурного освітнього середовища університетів як потенційного ресурсу генерування культурного капіталу студентів, а також застосування компетентнісного підходу в освіті.

У підрозділі **3.2. «Місія університету крізь призму парадигмальних зрушень в системі освіти (на прикладі США, Франції, Японії, Бразилії та Ірану)»**, спираючись на розроблений механізм дослідження університетської місії в інформаційному суспільстві, аналітичні та статистичні матеріали ЮНЕСКО та ОЕСР в галузі освіти, а також національні звіти щодо розвитку

вищої освіти та наукової діяльності, здійснено аналіз соціокультурного освітнього середовища університетів п'яти країн світу за сукупністю показників (університетська автономія, фінансування університетів, академічна мобільність, якість освіти, науково-дослідницька діяльність та професорсько-викладацький склад). Вибір країн був зумовлений насамперед фактом їх перебування на різних якісних щаблях інформаційного суспільства, перспективи становлення якого в наш час значною мірою пов'язуються з розвитком конкурентоздатних у світовому вимірі національних університетів. За результатами дослідження культурного капіталу студентів охарактеризовано міру реалізації університетами означених країн власної місії на сучасному етапі, з'ясовано вектори їх подальшої модернізації в контексті втілення принципів культуротворчої парадигми освіти.

У підрозділі 3.3. *«Проблеми та перспективи реалізації університетської місії в умовах глобальних трансформацій сучасного освітнього простору»* проведено дослідження міри реалізації вітчизняними університетами власної місії в контексті культуротворчої парадигми освіти та визначено ключові аспекти їх системного реформування на сучасному етапі. Узагальнення отриманих результатів по університетам США, Франції, Японії, Бразилії, Ірану та України дозволило концептуалізувати спільні для освітніх інституцій цих країн інституційні та організаційні перешкоди на шляху до реалізації означеної місії, а також виявити значний потенціал освітніх інституцій з потужним науково-дослідницьким сектором, освітніми програмами, розробленими відповідно до засад індивідуалізації освіти, та впроваджуваною стратегією інтернаціоналізації освіти. Насамкінець в роботі обґрунтовано перспективні шляхи розвитку університетів в умовах глобальних трансформацій сучасного освітнього простору.

ВИСНОВКИ

У **висновках** підсумовано отримані у дисертаційній роботі результати системного осмислення місії університету в контексті трансформаційних змін системи освіти в інформаційному суспільстві та окреслено можливі перспективи подальшої розробки даної теми. Проведене дослідження дає можливість в узагальнено-теоретичній формі зробити такі висновки:

1. На підставі аналізу сучасного філософсько-освітнього дискурсу місії університету та осмислення цілераціонального та ціннісно-раціонального підходів до використання даного концепту в освітніх стратегіях сучасних університетів, обґрунтовано авторське тлумачення університетської місії, що стверджує трансчасовий людинотворчий смисл діяльності освітньої інституції. Відтак, відповідно до гуманістичного ціннісно-раціонального підходу, місія університету виражає єдність покликання та призначення освітньої інституції в суспільстві, опосередкованих комплексом взаємодоповнюючих завдань: а) забезпечення формування людини як особистості та підготовка її як професіонала, б) реалізація освітньої стратегії держави щодо підготовки

фахівців за моделями елітної або масової освіти, в) сприяння вирішенню комплексу глобальних проблем, що постають перед цивілізацією на певній стадії розвитку.

2. На основі обґрунтування процесу формування та втілення місії університету в освітній практиці здійснено експлікацію цього концепту в історії філософії шляхом дослідження університетів середньовічного та розвиненого індустріального суспільств. Обґрунтування ідеї середньовічного університету дозволило сформулювати його місію наступним чином: а) виховання всебічно освіченої особистості та універсально підготовленого фахівця, б) формування інтелектуальної еліти середньовічної держави, в) підтримання та примноження культурно-цивілізаційного рівня розвитку середньовічного суспільства. Дослідження втілення зазначеної місії в освітню практику університетів обґрунтовано їх стратегії інтернаціоналізації та секуляризації освіти, а також змістовні компоненти концептуальної моделі: в управлінні – колегіальна корпоративність, в освітньому процесі – трансляція універсального знання, переважання теоретичних досліджень над прикладними, суб'єкт-об'єктні відносини між викладачем та студентами. Обґрунтування змісту ідеї університетів розвиненого індустріального суспільства визначило наступний зміст їх місії: а) формування професійно-освіченої особистості та вузько спеціалізованого фахівця, б) масова підготовка спеціалістів для задоволення промислових потреб індустріальних держав, в) забезпечення науково-технологічного розвитку індустріального суспільства. Дослідження втілення місії в освітній практиці університетів визначило стратегії націоналізації та професіоналізації, а також зміст їх концептуальної моделі: в управлінні – інституційна корпоративність, в освітньому процесі – трансляція переважно спеціалізованого знання, екстенсивний характер розвитку досліджень із розширенням предметних областей та інтенсивним їх вивченням у межах обраної спеціалізації, суб'єкт-об'єктні відносини між викладачем та студентами.

3. Доведено, що процес становлення інформаційного суспільства передбачає зміну погляду на саму природу інформаційної інновації від виключно технологічної до когнітивної та культуротворчої, що передбачає системну модернізацію компонентів його економічного, політичного, культурного та освітнього простору, відображенням якої стане нова якість життя людини. У контексті осмислення змісту модернізаційних змін в сегменті університетської освіти, зумовлених пріоритетами інформаційної доби та освітніми потребами особистості, суспільства та цивілізації, проаналізовано низку нових цивілізаційних викликів, перед якими постають сучасні університети, в числі яких реалізація концепції безперервної освіти, інтеграція вищої освіти та науки, міждисциплінарна інтеграція в освітньому процесі, забезпечення гуманізації освіти. Обґрунтовано, що оскільки зміст трансформацій стосується насамперед виховання людини-інноватора, творчої особистості, спроможної ефективно та відповідально діяти в умовах стрімкої динаміки соціокультурних процесів, значна кількість сучасних моделей

університетів, місія яких є вираженням суто прагматичної орієнтації їх освітньої діяльності, не спроможні виконувати покладені на них суспільні завдання, а відтак потребують переосмислення свого університетського статусу в інформаційному суспільстві.

4. Обґрунтовано, що подолання дегуманізуючих за своїм змістом суспільних явищ технократизму, активізму, антропоцентризму тощо, безпосереднім наслідком яких є сучасна антропологічна криза, передбачає утвердження культуротворчої парадигми освіти. Культуротворчий зміст парадигми зумовлений розумінням освіти як простору буття культури, в якому людина в процесі конструювання власної «життєвої траєкторії» знаходить тлумачення всіх явищ і процесів навколишнього світу на засадах загальнолюдських цінностей та етики глобальної відповідальності. У межах осмислення змісту культуротворчої філософсько-освітньої парадигми, окрім утвердження гуманістичних смислів освіти, розкрито також низку її засадничих принципів, в числі яких розвиток соціокультурної мобільності людини, перехід від репродуктивної до продуктивної форми освітнього процесу, проєктивність освіти, системне впровадження діалогічних форм освітньої діяльності.

5. У контексті культуротворчої парадигми освіти здійснено комплексне осмислення процесу формування університетської місії, змістовними компонентами якої виступають: а) виховання творчої особистості та підготовка фахівця на основі поєднання загальнокультурної та професійної підготовки, б) формування національної професійної еліти сучасних держав задля сприяння їх повноцінному розвитку в реаліях глобалізаційних процесів сучасності, в) розробка науково-освітніх шляхів подолання антропологічної кризи в інформаційному суспільстві. У векторі філософського осмислення втілення визначеної місії концептуалізовано провідні стратегії розвитку сучасних університетів (гуманітаризації, фундаменталізації, інтернаціоналізації та екологізації освіти) та змістовні компоненти їх концептуальної моделі, що ґрунтуються на наступних засадах: в управлінні – консолідована корпоративність, в освітньому процесі – трансляція універсального і спеціалізованого знання, дослідження, організовані з використанням міждисциплінарного та проблемного підходів, встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем та студентами.

6. У дисертаційній роботі обґрунтовано, що потужний освітній та соціокультурний потенціал сучасних університетів обумовлює можливість їх розгляду в якості простору формування культурного капіталу студентів, кількісні та якісні параметри якого віддзеркалюють міру реалізації освітніми інституціями власної місії в межах культуротворчої парадигми. Обґрунтовано, що реалізація місії університету в інформаційному суспільстві передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців, які, спираючись на власний культурний капітал, виявляться спроможними забезпечувати інноваційний розвиток держави та сприяти підтриманню соціальної стабільності в сучасному світі.

7. На основі аналізу соціокультурного освітнього середовища університетів та культурного капіталу їх студентів досліджено міру реалізації сучасними університетами США, Франції, Японії, Бразилії, Ірану та України своєї місії відповідно до змісту суспільних та освітніх потреб людини в інформаційну добу. За результатами здійсненої роботи з'ясовано, що наразі жодна з університетських систем не готова в повній мірі до реалізації визначеної місії, що засвідчує невідповідність показників їх освітньої діяльності принципам культуротворчої парадигми освіти. Подолання університетами індивідуальних перешкод з метою забезпечення їх поступального розвитку в інформаційному суспільстві пов'язується з виконанням наступних завдань: інтенсифікацією проведення фундаментальних наукових досліджень (США); посиленням наукової діяльності університетів, розвитком електронного навчання та зростанням рівня академічної мобільності викладачів-науковців (Франція); підвищенням рівня інтернаціоналізації університетів та розвитком мультикультурної освіти (Японія); посиленням науково-дослідницької діяльності університетів шляхом конструктивної співпраці з промисловістю; подальшою інтернаціоналізацією освітніх та наукових програм університетів з метою зростання рівня соціокультурної мобільності людини (Бразилія); системним реформуванням відповідно до принципів культуротворчої парадигми освіти (Іран, Україна).

8. У контексті низки спільних перешкод, що супроводжують розвиток університетів значної кількості сучасних країн (масовизація, нерівномірна якість вищої освіти в межах однієї держави, обмеженість/незбалансованість фінансових інвестицій в науково-дослідницьку діяльність) окреслено, що найбільш доцільними шляхами реалізації цими освітніми інституціями власної місії постають: імплікація глобальних стандартів якості освіти при збереженні національної концепції розвитку; переосмислення значення філософії як метадисципліни, що збагачує культурний капітал студентів і формує загальну академічну атмосферу університету. Дослідження освітньої політики університетів різних країн світу в контексті означених шляхів їх розвитку стануть перспективними напрямками подальших наукових розвідок.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Колотило М. О. Дослідження культурного капіталу студентів як показник реалізації місії сучасних університетів (на прикладі університетських систем США, Франції та Ірану) / М. О. Колотило // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць. – 2015. – № 92. – С. 277–282.

2. Колотило М. О. Концептуальні засади становлення моделі сучасного університету в контексті реалізації власної місії в інформаційному суспільстві / М. О. Колотило // Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць. – 2014. – № 2 (41). – С. 3–10.

3. Колотило М. О. Сучасний університет у соціально-філософському вимірі: тенденції становлення та перспективи розвитку / М. О. Колотило // Гілея (науковий вісник): збірник наукових праць. – 2014. – № 80. – С. 230–235.

4. Колотило М. О. Філософське осмислення соціальної відповідальності університету як аксіологічного вектору реалізації його місії у суспільстві / М. О. Колотило // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2013. – № 8. – С. 179–192.

5. Колотило М. О. Культурний капітал та особливості його відтворення у вищій освіті (соціально-філософський дискурс) / М. О. Колотило // Вісник Дніпропетровського національного університету. Філософія. Соціологія. Політологія. – 2013. – Т. 21. – № 9/2. – Вип. 23 (4). – С. 184–191.

6. Колотило М. О. Філософське осмислення ідеї університету в соціально-історичній перспективі / М. О. Колотило // Нова парадигма: журнал наукових праць. Філософія. – 2012. – Вип. 108. – С. 45–55.

7. Колотило М. О. Творчість як засадничий ресурс навчання студентів у сучасному університеті / М. О. Колотило // Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць. – 2011. – № 2 (32). – С. 68–72.

8. Колотило М. О. Дослідницький університет як інноваційна модель розвитку вищої освіти / М. О. Колотило // Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць. – 2010. – № 3 (30). – С. 30–34.

9. Колотило М. О. Концепція «інноваційного університету» в реаліях сучасного інформаційного суспільства / М. О. Колотило // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 25. – С. 379–385.

10. Колотило М. О. Формування нового абрису університету ХХІ століття у процесах глобалізації та інтернаціоналізації системи вищої освіти / М. О. Колотило // Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць. – 2009. – № 2 (26). – С. 55–59.

11. Колотило М. О. Криза ідентичності університету під впливом світових процесів глобалізації / М. О. Колотило, І. І. Федорова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 20 (33). – С. 158–165. (у співавторстві, авторський внесок становить 0,3 д. а.).

Статті у закордонних наукових виданнях:

12. Колотыло М. А. Методологические основания исследования миссии университета в современной философии образования: парадигмальный подход / М. А. Колотыло // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение: научно-теоретический и практический журнал. – Тамбов: Грамота, 2015. – № 2 (52). – Ч. II. – С. 111–115.

Статті в інших наукових виданнях та матеріали конференцій:

13. Колотило М. О. Гуманістичний потенціал новітньої парадигми освіти в реаліях сучасної антропологічної кризи / М. О. Колотило // *Філософія освіти: науковий часопис*. – 2013. – № 2. – С. 317–332.

14. Колотило М. О. Співвідношення впливу національної держави та влади ринку у формуванні місії сучасного Університету / М. О. Колотило // *Філософія освіти: науковий часопис*. – 2011. – № 1–2. – С. 313–321.

15. Колотило М. О. Європейська система вищої освіти в контексті її інтеграції з виробництвом в реаліях сучасного інформаційного суспільства / М. О. Колотило // *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис*. – 2009. – Додаток 4, том I (13). – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – С. 327–336.

16. Колотило М. О. Деякі аспекти формування нової моделі університету в контексті становлення інформаційного суспільства / М. О. Колотило // *Усвідомлення Культури – запорука відновлення суспільства: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 квітня 2014 р., м. Севастополь / Під наук. ред. В. Головіна. – Севастополь: СевНТУ, 2014. – С. 158–161.*

17. Колотило М. О. Концепція сталого розвитку університету: визначення та проблема інституалізації / М. О. Колотило // *Міжнародне науково-технічне співробітництво: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 13–14 березня 2014 р., м. Київ / Під наук. ред. В. Герасимчука. – Київ: НТУУ «КПІ», 2014. – С. 26.*

18. Колотило М. О. Сучасна вища освіта в просторі культури споживацтва / М. О. Колотило // *Варіації модерну та модернізації: український соціум в контексті глобальних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з соціології, 28–29 листопада 2013 р., м. Київ / Уклад. П. Кутуєв. – Київ: Талком, 2013. – С. 330–332.*

19. Колотило М. О. Роль Університету в постіндустріальному суспільстві / М. О. Колотило // *Усвідомлення Культури – запорука відновлення суспільства: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, 19–20 квітня 2013 р., м. Севастополь / Під ред. В. Головіна. – Севастополь: СевНТУ, 2013. – С. 53–55.*

20. Колотило М. О. Погляди В. І. Вернадського на призначення університету / М. О. Колотило // *Історія розвитку науки, техніки та освіти: матеріали XI Міжнародної молодіжної науково-практичної конференції, 25 квітня 2013 р., м. Київ / Уклад. Л. Пономаренко. – Київ: НТУУ «КПІ», 2013. – С. 68–71.*

21. Колотило М. О. Освіта та культура: до питання про призначення університету в сучасному суспільстві / М. О. Колотило // *Управління в освіті: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 квітня 2013 р., м. Львів / Під наук. ред. Л. Кизименко. – Львів: Тріада плюс, 2013. – С. 141–143.*

22. Колотило М. О. Університет – держава – ринок: основні риси системи вищої освіти в контексті сучасних соціально-економічних перетворень / М. О. Колотило // Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку: матеріали Міжнародної методичної конференції з проблем вищої освіти, 26–27 квітня 2013 р., м. Луцьк. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2013. – С. 163–165.

23. Колотило М. О. Взаємозв'язок культури та освіти в контексті сучасної освітньої парадигми / М. О. Колотило // Дні науки філософського факультету – 2013: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16–17 квітня 2013 р., м. Київ / Під наук. ред. А. Конверського. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. – Ч. 6. – С. 244–245.

24. Колотило М. О. Масовізація вищої освіти як сучасна проблема філософії освіти: витоки та проблеми розвитку / М. О. Колотило // Світове співтовариство в епоху глобальних дисбалансів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 14–15 вересня 2012 р., м. Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ: Відкрите суспільство, 2012. – С. 85–88.

25. Колотило М. О. Місія Університету в сучасних концепціях вищої освіти / М. О. Колотило // Філософія культури: мова – раціональність – освіта: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 20 квітня 2012 р., м. Донецьк / Під ред. П. Давидова. – Донецьк: ДонІЗТ, 2012. – С. 154–158.

26. Колотило М. О. Аксіологічний вимір освіти в контекстах глобалізації / М. О. Колотило // Філософія та методологія суспільних наук: історія, концепції, можливості: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 13–14 липня 2012 р., м. Львів. – Львів: Львівська фундація суспільних наук, 2012. – С. 25–28.

27. Колотило М. О. До питання про моделі сучасного університету / М. О. Колотило // Усвідомлення Культури – запорука відновлення суспільства: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, 13–14 квітня 2012 р., м. Севастополь / Під наук. ред. В. Головіна. – Севастополь: СевНТУ, 2012. – С. 53–56.

28. Колотило М. О. До питання про відповідність вищого навчального закладу статусу «університет» / М. О. Колотило // Дні науки філософського факультету – 2012: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 квітня 2012 р., м. Київ / Під наук. ред. А. Конверського. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2012. – Ч. 7. – С. 95–97.

29. Колотило М. О. Особливості управління сучасним університетом інноваційного типу / М. О. Колотило // Сучасні проблеми управління: перспективні ідеї та технології: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 1–2 грудня 2011 р., м. Київ / Уклад. Б. Новіков та ін. – Київ: НТУУ «КПІ», 2011. – С. 215–216.

30. Колотило М. О. Розвиток ідеї Університету в історичному дискурсі / М. О. Колотило // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: матеріали II Міжнародної науково-теоретичної

конференції, 17–19 травня 2011 р., м. Луганськ / Під наук. ред. М. Журби. – Луганськ: Вид-во СНУ імені В. Даля, 2011. – С. 279–283.

31. Колотило М. О. Університет як інституція збереження культурної ідентичності в епоху глобалізації / М. О. Колотило // Освіта та наука в умовах глобальних викликів: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 10–12 червня 2011 р., м. Судак / Під наук. ред. В. Тарасова. – Судак: ВіТроПринт, 2011. – С. 65–67.

32. Колотило М. О. Розробка І. Кантом ідеї університету як інституції просвітництва людини на шляху до власного самовдосконалення / М. О. Колотило // Молодь в освіті та науці як умова відродження українського суспільства: матеріали XIV науково-практичної міжвузівської конференції студентів та аспірантів «Дні Науки ФСП», 20–21 квітня 2011 р., м. Київ / Уклад. Б. Новіков та ін. – Київ: НТУУ «КПІ», 2011. – С. 35–36.

33. Колотило М. О. Дослідницький університет: на шляху до становлення творчої особистості / М. О. Колотило // Творчість як основний ресурс відродження України: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 12–13 травня 2011 р., м. Київ / Уклад. Б. Новіков та ін. – Київ: НТУУ «КПІ», 2011. – С. 128–129.

34. Колотило М. О. Університет як простір відтворення дослідницьких практик / М. О. Колотило // Усвідомлення Культури – запорука відновлення суспільства: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, 15–16 квітня 2011 р., м. Севастополь / Під ред. Є. Матвеевої. – Севастополь: СевНТУ, 2011. – С. 136–139.

35. Колотило М. О. Ідея Університету як виявлення призначення університетської освіти / М. О. Колотило // Філософія культури: мова – раціональність – освіта: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15 квітня 2011 р., м. Донецьк / Під ред. В. Додонова. – Донецьк: ДонІЗТ, 2011. – С. 146–148.

36. Колотило М. О. Університети на початку XXI століття: реформування під впливом викликів сучасності / М. О. Колотило // Філософія, освіта й освіченість: історія та сучасність: матеріали Міжнародної наукової конференції, 11–12 лютого 2011 р., м. Львів / Під ред. В. Петрушенко. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. – С. 50–52.

37. Колотило М. О. Сучасний Університет і новітні тенденції розвитку вищої освіти в контексті глобалізації / М. О. Колотило // Усвідомлення Культури – запорука відновлення суспільства: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 16–17 квітня 2010 р., м. Севастополь / Під ред. Є. Матвеевої. – Севастополь: СевНТУ, 2010. – С. 85–89.

38. Колотило М. О. Значення Університету для становлення молоді людини в епоху глобалізації / М. О. Колотило // Сучасна молодь та проблема життєвих цінностей: філософські та етико-культурологічні виміри: матеріали Міжнародної наукової конференції, 15–16 квітня 2010 р., м. Київ / Під ред. М. Бровка. – Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2010. – С. 296–298.

39. Колотило М. О. Концепція розвитку українського університету у світлі Болонського процесу / М. О. Колотило // Сучасні проблеми управління: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 листопада 2009 р., м. Київ / Уклад. Б. Новіков та ін. – Київ: НТУУ «КПІ», 2009. – С. 288–289.

40. Колотило М. О. Трансформаційні процеси в сучасному Університеті в реаліях постмодерного суспільства / М. О. Колотило // Усвідомлення Культури – запорука відновлення суспільства: матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 квітня 2009 р., м. Севастополь / Під. ред. М. Євстігнеєва. – Севастополь: СевНТУ, 2009. – С. 75–78.

41. Колотило М. О. Національна держава в процесі формування нової місії Університету в сучасному глобалізованому суспільстві / М. О. Колотило // Українська наука XXI століття: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 17–19 червня 2009 р. / Під наук. ред. Е. Амурського. – Київ: ТК Меганом, 2009. – С. 25–27.

42. Колотило М. О. Університетська освіта в контексті соціально-культурної трансформації глобалізованого суспільства / М. О. Колотило // Молодь в сучасному світі: філософсько-культурологічні виміри: матеріали Міжнародної наукової конференції, 26–27 березня 2009 р., м. Київ / Під ред. М. Бровка. – Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2009. – С. 452–456.

АНОТАЦІЇ

Колотило М. О. Місія університету в контексті становлення філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти. – Інститут вищої освіти НАПН України. – Київ, 2015.

У дисертації здійснено філософське дослідження місії університету як вираження єдності його покликання та призначення в суспільстві, опосередкованих завданнями по відношенню до людини, держави та цивілізації. Доведено, що місія університету постає в результаті трансформації конкретизованої під впливом філософсько-освітньої парадигми ідеї університету, а втілюється – в моделях університетів шляхом визначення їх стратегій розвитку та змісту концептуальної моделі функціонування. На основі обґрунтування гуманістичних смислів та принципів культуротворчої філософсько-освітньої парадигми досліджено місію університету в інформаційному суспільстві, а також міру спроможності сучасних університетів до її реалізації шляхом звернення до культурного капіталу студентів.

Ключові слова: місія університету, ідея університету, модель університету, культуротворча філософсько-освітня парадигма, інформаційне суспільство, культурний капітал.

Колотыло М. А. Миссия университета в контексте становления философско-образовательной парадигмы информационного общества. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.10 – философия образования. – Институт высшего образования НАПН Украины. – Киев, 2015.

В диссертации проведено философское исследование миссии университета как образовательной социокультурной институции, призванной обеспечивать подготовку последующих поколений к жизни в новых цивилизационных условиях. Определено два подхода к пониманию миссии университета: целерациональный, согласно которому содержание образования детерминировано прагматическими целями деятельности образовательного учреждения; ценностно-рациональный, смысл которого выражает гуманистическое начало университета. Акцентировано на важности ценностно-рационального подхода, значимость которого была девальвирована в условиях коммерциализации и массовизации университетского образования.

В соответствии с ценностно-рациональным подходом миссия университета рассматривается как единство призвания и предназначения образовательной институции, опосредованные совокупностью заданий по отношению к человеку, государству и цивилизации. Доказано, что вне зависимости от исторической эпохи, содержательные компоненты миссии университета могут быть представлены следующим образом: обеспечение формирования человека как личности и подготовка его как специалиста; реализация государственно-образовательной стратегии университета с точки зрения подготовки специалистов по моделям элитного или массового образования; содействие решению комплекса проблем, стоящих перед цивилизацией на определенном этапе общественного развития. Обосновано, что процесс формирования миссии университета опосредован трансформацией конкретизированной философско-образовательной парадигмой идеи университета, а воплощение – становлением моделей университетов путем определения стратегий их развития и содержания концептуальной модели функционирования.

Социокультурные трансформации в контексте перехода общества от индустриальной к информационной стадии развития определили как институциональное и академическое несоответствие модели классического университета, так и развитие новых моделей, миссия которых, выражая целерациональный подход к ее пониманию, существенно девальвирует их гуманистическое начало. На основе выявления гуманистического смысла и принципов культуротворческой философско-образовательной парадигмы, а также их соотнесения с идеей университета, была определена миссия университета: воспитание творческой личности и подготовка специалиста на основании обеспечения общекультурной и профессиональной подготовки; формирование государственной профессиональной элиты в качестве фактора содействия полноценному развитию стран в реалиях глобализационных процессов; разработка научно-образовательных способов преодоления

антропологического кризиса в информационном обществе. Дальнейшее исследование воплощения миссии нашло свое отражение в переосмыслении стратегий развития и концептуальных оснований моделей университета.

В рамках практической части работы исследовано степень готовности современных университетов разных стран мира к реализации своей миссии в информационном обществе. С данной целью была разработана система показателей социокультурной образовательной среды университетов, содержательное наполнение которой определяет в потенциальной форме качество сгенерированного культурного капитала студентов, как показателя реализации университетами своей миссии. В результате исследования университетов США, Франции, Японии, Бразилии, Ирана и Украины были выявлены институционально-организационные преграды на пути реализации ими своей миссии в информационную эпоху, а также указаны наиболее перспективные пути реформирования в соответствии с принципами культуротворческой парадигмы образования. В рекомендательном аспекте также были предложены вариации дальнейшего развития университетов в контексте реализации миссии в информационном обществе, среди которых импликация глобальных стандартов качества образования при условии сохранения национальной концепции развития, а также переосмысление значения философии в современном университетском дискурсе как метадисциплины, которая качественно обогащает культурный капитал студентов и поддерживает общую академическую атмосферу университета.

Ключевые слова: миссия университета, идея университета, модель университета, культуротворческая философско-образовательная парадигма, информационное общество, культурный капитал.

Kolotylo M. A. The mission of the university in the context of the formation of the philosophical-educational paradigm of information society. – Manuscript.

Thesis for a candidate's degree in philosophical science on a speciality 09.00.10 – Philosophy of Education. – Institute of Higher Education of National Academy of Educational Sciences of Ukraine. – Kyiv, 2015.

The thesis contains philosophical research of the mission of university as expression of the unity of its calling and destination in society, mediated by a set of tasks concerning the person, state and civilization in general. It is proved that the mission of the university is formed as result of transformation of the idea of the university, influenced by philosophical-educational paradigm, and is implemented in models of universities by identifying their strategies of development and content of conceptual model. Based on the grounding of humanistic meaning and principles of cultural philosophical-educational paradigm, we studied the mission of university in information society as well as readiness of modern universities to implement it by applying to the cultural capital of their students.

Keywords: the mission of the university, the idea of the university, the model of the university, cultural philosophical-educational paradigm, information society, cultural capital.